

БІЗНЕС ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

УДК 338

Гудзь Ю.Ф.

кандидат економічних наук, докторант,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ БОРОШНОМЕЛЬНО-КРУП'ЯНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти оцінки економічної стійкості підприємств борошномельно-круп'яної галузі, узагальнено основні показники-індикатори, які застосовуються для оцінювання економічної стійкості підприємств переробної та харчової промисловості. Автор доводить, що підприємства агропромислового бізнесу для збереження стійкої позиції змушені постійно знаходитися у пошуку нових рішень щодо покращення можливостей ефективного функціонування. Стійкість повинна забезпечуватися в будь-яких умовах і ситуаціях, що виникають під впливом змін як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Автором використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналізу та синтезу під час визначення методики оцінки економічної стійкості підприємств борошномельно-круп'яної галузі; системного аналізу під час визначення груп показників-індикаторів оцінювання економічної стійкості підприємств борошномельно-круп'яної галузі; конкретизації під час визначення особливостей формування складових економічної стійкості підприємств борошномельно-круп'яної галузі.

Ключові слова: стійкість, економічна стійкість, ефективність, борошномельно-круп'яна галузь, переробні підприємства АПК.

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ
ПРЕДПРИЯТИЙ МУКОМОЛЬНО-КРУПЯНОЙ ОТРАСЛИ

Гудзь Ю.Ф.

В статье рассмотрены теоретические и практические аспекты оценки экономической устойчивости предприятий мукомольно-крупяной отрасли, обобщены основные показатели-индикаторы, которые применяются для оценки экономической устойчивости предприятий перерабатывающей и пищевой промышленности. Предприятия агропромышленного бизнеса для сохранения устойчивой позиции вынуждены постоянно находиться в поиске новых решений по улучшению возможностей эффективного функционирования. Устойчивость должна обеспечиваться в любых условиях и ситуациях, возникающих под влиянием изменений как внешней, так и внутренней среды. Автором использованы общенаучные методы исследования, в частности анализа и синтеза при определении методики оценки экономической устойчивости предприятий мукомольно-крупяной отрасли; системного анализа при определении групп показателей-индикаторов оценки экономической устойчивости предприятий мукомольно-крупяной отрасли; конкретизации при определении особенностей формирования составляющих экономической устойчивости предприятий мукомольно-крупяной отрасли.

Ключевые слова: устойчивость, экономическая устойчивость, эффективность, мукомольно-крупяная отрасль, перерабатывающие предприятия АПК.

PROBLEMS OF ECONOMIC STAKEHOLDER MANAGEMENT
OF BORROWING-GROWING BUSINESS ENTERPRISES

Gudz' Yu.

The article deals with theoretical and practical aspects of assessing the economic stability of the flour mill industry, summarizes the main indicators-indicators used to assess the economic sustainability of enterprises in the processing and food industry. Agribusiness enterprises are constantly forced to find new solutions to improve the efficiency of their operation in order to maintain a sustainable position. Sustainability should be ensured in all conditions and situations that arise under the influence of changes in both the external and internal environment. The author uses the general scientific methods of research, in particular: analysis and synthesis in determining the methodology for assessing the economic stability of the flour mill industry; system analysis when determining the groups of indicator indicators for assessing the economic stability of the flour mill industry; specification in determining the peculiarities of forming the components of economic stability of the enterprises of the flour-grinding industry.

Keywords: stability, economic stability, efficiency, milling industry, processing enterprises of agroindustrial complex.

Постановка проблеми. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку України стан економічної стійкості підприємства є основою його конкурентоспроможності, а проблема забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі його економічної стійкості набуває особливої актуальності та значущості. Сучасний розвиток підприємств борошно-круп'яної галузі характеризується неоднозначною економічною активністю, що динамічно змінюється, причому здебільшого не в кращий бік. Для відповідності сучасному рівню ринкових відносин необхідна переорієнтація стереотипів виробничо-господарського механізму і системи управління переробним підприємством АПК. Наукова новизна полягає в удосконаленні методу оцінки економічної стійкості підприємств борошно-круп'яної галузі та наближенні його до умов безпосереднього використання у практичній роботі керівників борошно-круп'яної галузі. Такий підхід дасть змогу оцінити загальний стан функціонування підприємств, визначити організаційно-економічні чинники підвищення ефективності та механізм розвитку підприємства загалом. Перспективами подальших досліджень є апробація запропонованої методики на підприємствах борошно-круп'яної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Борошно-круп'яна галузь відіграє провідну роль в забезпеченні населення, а також інших галузей харчової промисловості такими соціально-значущими продуктами, як борошно та крупи. Економічні проблеми зерновиробництва та продовольчої безпеки досліджували у своїх працях Р.Х. Грін [1], К. Ейхер і Дж. Штаац [2], В.Б. Ейде [3]. Борошно-круп'яною промисловістю є підгалузь переробної сфери АПК, що взаємозалежна як від забезпеченості сировиною, так і купівельної спроможності споживача. Значну увагу науковці приділяють дослідженню факторів впливу на економічну стійкість аграрного підприємства, виокремленню її видів з метою побудови моделі забезпечення стійкості у довгостроковій перспективі. Проте, незважаючи на значне коло практичних, методичних, теоретичних досліджень із цієї проблематики, аналіз літератури з наведеної теми виявив відсутність єдиного підходу до оцінки економічної стійкості переробних підприємств, залишаючи дискусійні моменти для подальшого дослідження. Тому існує необхідність глибоких наукових досліджень з пошуку нових підходів та методів до оцінювання економічної стійкості переробних підприємств АПК.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення та подальший розвиток наявних теоретичних і концептуальних підходів до аналізу та оцінювання економічної стійкості переробних підприємств АПК.

Вклад основного матеріалу дослідження. Згідно з дослідженнями професора С.О. Гудкевич реалізація функцій державного управління в аграрній сфері має низку суттєвих недоліків, що впливають на привабливість об'єктів інвестування й, відповідно, на економіку галузі. До них автор відносить:

- відсутність моделі поетапного реформування аграрної сфери економіки;
- порушення міжгалузевих відносин, паритетності еквівалентного обміну між сільським господарством і промисловістю;

- формування ринку товарів і послуг без урахування їх соціально-економічного значення;
- недооцінка сутності та значення аграрного сектору в економіці України [4].

Основними проблемами функціонування підприємств переробної промисловості та борошно-круп'яної галузі, зокрема в Україні, є такі: залежність від складної кон'юнктури ринку, низька платоспроможність споживачів та нестача коштів для закупівлі готової продукції у виробників, поява на ринку численної кількості посередників, відсутність підтримки з боку держави, зростання дебіторської і кредиторської заборгованостей, нестача оборотних коштів для технологічного і технічного переозброєння, застаріле і зношене обладнання, яке є енерго- і ресурсномістким, нестача оборотних коштів для резервної закупівлі сировини, залежність від суміжних галузей АПК.

Борошно-круп'яні комбінати проєктувалися за часів і для потреб планової економіки. На них завозилося і перероблялося переважно імпортне зерно, і продукти переробки постачалися по союзних республіках. Після розпаду СРСР виробничі ланцюжки були розірвані, і КХП, а їх було не менше 70 великих і середніх, почали шукати інші бізнес-моделі. У 2000 році частина КХП була передана в новостворений холдинг ДАК «Хліб України», частина корпоративізована і була віддана на приватизацію. Потім частину КХП розділили між держструктурами, які сьогодні функціонують під назвою ПАГ «Державна продовольчо-зернова корпорація України», Держагентство резерву і Мінагрополітики. Але у зв'язку з виробничими потужностями КХП, орієнтованого на переробку не менше 100 тис. тон зерна на рік, частина з них так і не знайшла ефективної бізнес-моделі виробництва. Потужності тільки одного КХП за один тиждень можуть покрити місячну потребу промислових споживачів області. Тоді як в поточній ринковій ситуації за конкуренції з невеликими енергоефективними млинами КХП програють їм, тому що не можуть маневрувати потужностями. Витрата КХП на переробку 1 т зерна – 110 кВт, тоді як у турецьких 100-тонних млинів – 60–80 кВт. Через технології безперервного виробництва борошна і 7-поверхової конструкції млинів КХП з релейною автоматикою необхідна постійна присутність працівників на кожному поверсі в три зміни. За таких витрат енергетичних та людських ресурсів точки беззбитковості виробництва досягти фактично нереально. КХП, які розташовані ближче до портів, знайшли вихід із ситуації за рахунок експорту великого обсягу зернової продукції.

Частина КХП деякий час були основними резервуарами зерна для резервів держави, що за рахунок досить містких елеваторів дало змогу існувати без великих обсягів переробки. Але сьогодні майже кожен КХП має борги за бюджетними субвенціями дев'яностих років минулого століття на заготівлю насіння. Це не дає можливості ефективно залучати оборотні кошти для виробничої діяльності. КХП, що не знайшли каналів експорту, зосередили свою господарську діяльність переважно за рахунок надання послуг елеваторів зберігання та переробки зерна. В областях з високими врожайностями і відсутністю складів для зберігання зерна така діяльність дає змогу прибутково працювати і субсидувати частково збитковий напрям переробки зернових.

Але в регіонах з невеликим обсягом виробництва зерна і забезпеченістю виробників власними сховищами цей вид діяльності є малоефективним.

Сервісна бізнес-модель послуг не дає змогу великим КХП ефективно функціонувати. Дохід від надання тільки послуг повною мірою не покриває витрат підприємств і не дає змогу модернізувати основні засоби, що негативно впливає на собівартість послуг і за високої конкуренції на ринку елеваторних послуг зменшує і без того низьку їх рентабельність. Для одержання прибутку КХП повинен мати можливість закуповувати досить великі промислові обсяги зерна в сезон збирання і залежно від кон'юнктури реалізовувати й або переробляти його, забезпечуючи рентабельність та фінансову стійкість підприємства для підтримки ритмічності виробництва на підприємствах.

Держава як власник цих КХП протягом 25 років не прийняла рішення про подальший розвиток переробних підприємств. Ця проблема частково пов'язана зі зберіганням стратегічних запасів зерна державних підприємств та бажанням зберегти контроль над виробництвом борошна в Україні. Нині всі КХП знаходяться в списку об'єктів держвласності, що не підлягають приватизації, що перешкоджає приватним інвестиціям в цю галузь економіки. Хоча хорошим прикладом ефективного використання активів частини вищевказаних комбінатів є їх робота в структурі ДПЗКУ, що дає їм можливість комбінувати наявні у корпорації фінансові ресурси і авантажувати всі промислові потужності КХП.

На представленій схемі переробки зернових досліджено загальну тенденцію розвитку борошномельного виробництва (рис. 1).

Значні інституціональні перетворення в інфраструктурі продовольчого комплексу привели до створення нових сучасних форм переробних підприємств, невеликих за розміром. При цьому якщо у високорозвинених країнах ці процеси є науково обґрунтованою ринковою маркетинговою стратегією, то в умовах української економіки ці процеси проходять переважно стихійно. Важливе місце в низці різних каналів реалізації належить також оптовим ринкам, які відіграють провідну роль у формуванні цін і є своєрідним орієнтиром під час реалізації продукції через інші канали збуту. Останнім часом чітко окреслилася тенденція створення малих переробних підприємств, які виникають в місцях виробництва сировини і здійснюють значний конкурентний тиск на великі переробні підприємства.

Вирішальне значення має питання, які показники більш повно відображають сутність стійкості економічного стану підприємства. Оцінка економічної стійкості, зокрема, може стати як на основі абсолютних показників балансової моделі, так і за допомогою фінансових коефіцієнтів. Балансова модель має на меті певне перегрупування статей бухгалтерського балансу для виділення однорідних з точки зору рамок повернення величин взятих у борг коштів. Виходячи з цього, фінансову стійкість переробних підприємств борошномельно-круп'яної галузі можна визначити як міру чи ступінь відповідності поточних фінансових результатів підприємства критерію максимізації прибутку у довгостроковому періоді.

В.Л. Іванов розглядає економічну стійкість підприємства як здатність економічної системи не відхилитися

від свого стану (статистичного або динамічного) за різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізаційних впливів на рахунок ефективного формування та використання фінансових та інших механізмів [5].

Оцінка економічної стійкості за цією моделлю виходить з умови, що вкладення капіталу в основні кошти і матеріальні запаси не повинні перевищувати суми власного капіталу і довгострокових залучених коштів. В принципі можна погодитись з авторами балансової моделі оцінки фінансової стійкості, однак, на наш погляд, «вразливим» місцем є розмір запасів, тому що у неї не враховується структура активів, особливо оборотних.

Традиційно для оцінки економічної стійкості застосовують чотири групи показників:

- 1) показники ліквідності підприємства;
- 2) показники платоспроможності;
- 3) показники ділової активності;
- 4) показники рентабельності підприємства.

Проведемо порівняльний аналіз фінансової стійкості двох підприємств по виробництву борошна за десятилітній період їх роботи за методикою розрахунку показників економічної стійкості підприємств. По-перше, проаналізуємо коефіцієнт забезпеченості підприємств власними оборотними засобами та ліквідність підприємств (табл. 1).

Охарактеризуємо тенденції зміни розрахованих показників. В Луцькому КХП висока ступінь забезпеченості джерелами власних оборотних коштів була в 2007–2009 роках, але змінилася в гірший бік в 2010–2012 роках. Ще гірша ситуація на Дубенському КХП, в якому утворилось критичне положення з власними джерелами оборотних засобів в 2014–2016 роках. Це означає, що величина власного капіталу не перекинула суми основних виробничих фондів та інших нематеріальних активів.

На Луцькому КХП, як і на Дубенському КХП, коефіцієнт швидкої ліквідності особливо знизився в 2010–2012 роках, потім цей показник дещо покращився. Він досяг бажаного рівня останніми роками на Луцькому КХП, але у 2014–2016 роки на Дубенському КХП залишався низьким. Коефіцієнт абсолютної ліквідності свідчить про те, що КХП не мали на своїх рахунках достатньо грошових засобів для покриття поточних зобов'язань.

Особливо гнітючим стало положення протягом останніх років. Луцький КХП користується запозиченнями, які погіршують фінансово-господарський стан. Якщо у Луцькому КХП маневреність капіталу сповільнилася приблизно вдвічі по відношенню до початкового періоду дослідження, то в Дубенському КХП з 2010 р. не було залишку оборотних засобів після покриття поточної заборгованості (табл. 2).

Якщо розглядати фінансово-економічний стан Луцького КХП, то можна побачити, що, згідно з розрахунковими даними, в останні чотири роки спостерігається тенденція росту основних показників, що свідчить про стабілізацію фінансового положення підприємства.

Для забезпечення стійкості і платоспроможності підприємства важливі структура капіталу, його місце розташування та використання. Вклад капіталу в оборотні та оборотні активи не відображає реальних масштабів грошового обігу. Цей процес у деякому розумінні обумовлено впливом інфляції і періодичною

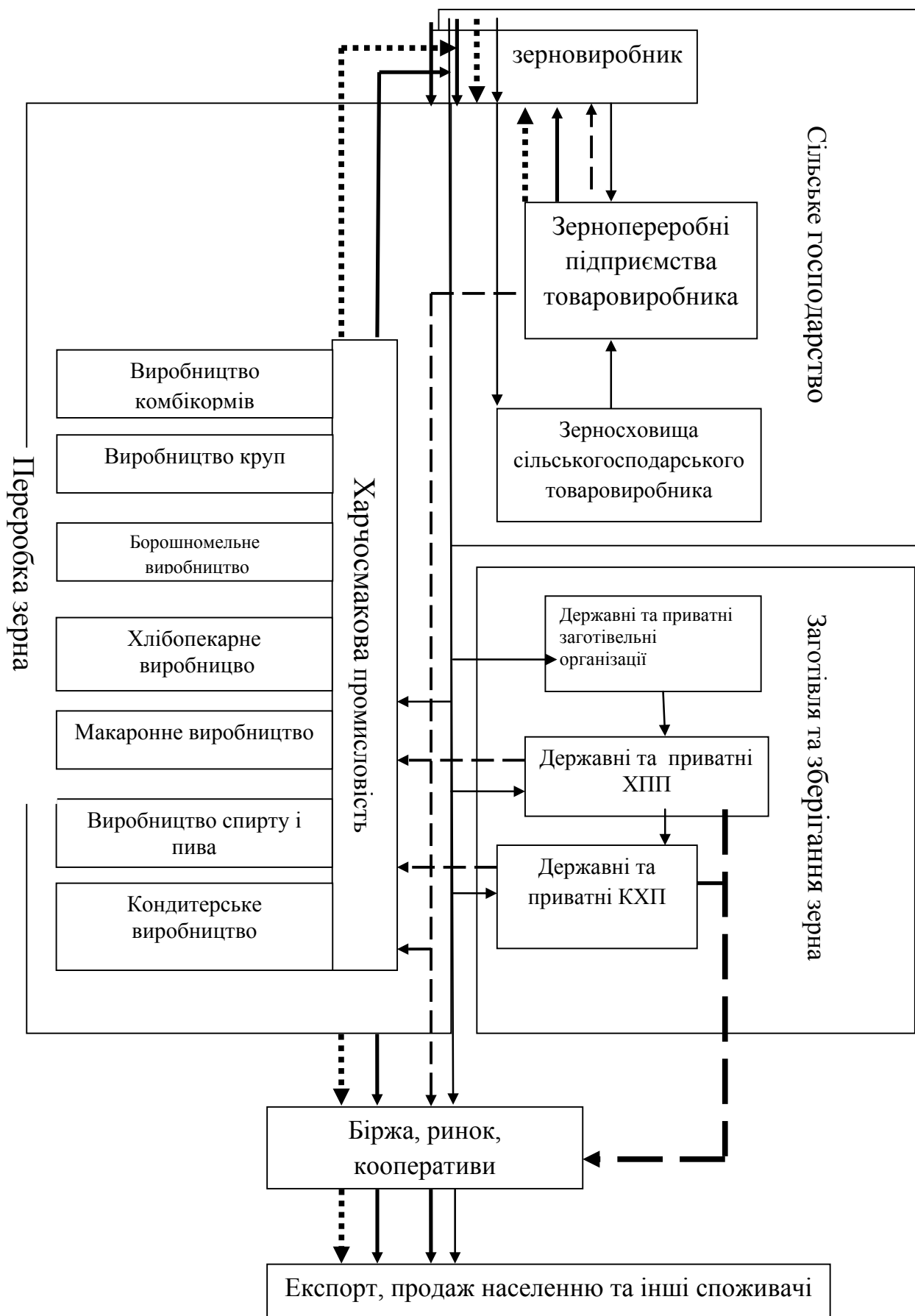

Рис. 1. Схема переробки зерна

Таблиця 1. Коефіцієнти ліквідності підприємств КХП за 2007–2016 роки

Підприємства	Роки									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Коефіцієнт забезпеченості підприємств власними оборотними засобами										
Луцький КХП № 2	0,69	0,625	0,761	0,03	0,05	0,176	0,125	0,238	0,405	0,530
Дубенський КХП	0,31	0,280	0,044	0,01	0,13	-0,003	0,023	-0,004	-0,12	-0,339
Коефіцієнт швидкої ліквідності										
Луцький КХП № 2	0,97	0,8	0,126	0,49	0,35	0,345	0,498	0,698	0,988	1,136
Дубенський КХП	0,92	0,78	0,5	0,8	0,5	0,51	0,67	1,03	0,62	0,54
Коефіцієнт абсолютної ліквідності										
Луцький КХП № 2	0,005	0,009	0,002	0,01	0,07	0,005	0,003	0,001	0,001	0,008
Дубенський КХП	0,017	0,055	0,006	0,08	0,07	0,005	0,005	0,004	0,001	0,006
Коефіцієнт покриття										
Луцький КХП № 2	1,66	1,47	0,21	1,63	1,06	1,17	1,13	1,24	1,39	1,53
Дубенський КХП	1,26	2,26	1,13	0,76	1,13	0,99	1,01	0,99	0,88	0,66

Джерело: складено на основі фінансової звітності КХП

Таблиця 2. Коефіцієнти фінансової стійкості КХП

Підприємства	Роки									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Частка оборотних засобів в балансі										
Луцький КХП № 2	0,79	0,68	0,4	0,89	0,61	0,84	0,58	0,51	0,45	0,41
Дубенський КХП	0,73	0,76	0,87	0,98	0,90	0,70	0,56	0,61	0,52	0,44
Коефіцієнт маневреності власного капіталу										
Луцький КХП № 2	0,62	0,41	0,40	0,39	0,1	0,44	0,14	0,17	0,19	0,19
Дубенський КХП	0,46	0,64	0,66	-0,5	-0,5	-0,01	0,01	-0,01	-0,7	-0,7
Коефіцієнт фінансової стійкості										
Луцький КХП № 2	1,94	1,87	2,34	2,26	2,74	3,47	2,06	1,7	1,46	1,37
Дубенський КХП	3,16	1,51	6,35	18,5	5,05	3,4	2,17	2,6	2,47	3,06
Коефіцієнт залученого капіталу										
Луцький КХП № 2	0,92	0,72	0,56	1,16	1,66	2,56	1,08	0,7	0,46	0,37
Дубенський КХП	2,17	0,51	5,35	17,5	4,05	2,4	1,17	1,67	1,47	3,12

Джерело: складено на основі фінансової звітності КХП

Таблиця 3. Коефіцієнти ділової активності КХП

Підприємства	Роки									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Коефіцієнти оборотності дебіторського заборгованості										
Луцький КХП № 2	1,12	2,01	56,2	9,13	9,6	7,5	3,59	3,58	2,08	1,9
Дубенський КХП	3,98	9,92	7,03	4,03	8,7	5,48	4,2	5,3	1,47	1,67
Оборотність дебіторської заборгованості в днях										
Луцький КХП № 2	321	179	6,4	38,7	37,5	48,0	339,6	100,2	173,0	189,0
Дубенський КХП	90,4	36,3	51,2	89,3	41,3	65,6	85,7	76,9	244,9	215,6
Оборотність виробничих запасів в днях										
Луцький КХП № 2	68,0	46,0	17,7	35,0	83,7	91,0	99,0	83,0	82,8	70,0
Дубенський КХП	36,0	30,3	52,4	71,6	64,3	64,5	95,3	129,9	251,7	48,0
Оборотність кредиторської заборгованості в днях										
Луцький КХП № 2	165	175	204	210	139	123	148	188	199	177
Дубенський КХП	107	41	84	242	102	135	186	238	989	392
Оборотність власного капіталу										
Луцький КХП № 2	4,5	12,3	56,7	15,3	4,6	8,1	4,3	1,37	0,96	0,8
Дубенський КХП	6,7	4,95	17,35	18,3	4,59	6,64	5,9	5,3	1,6	1,68

Джерело: складено на основі фінансової звітності КХП

переоцінкою основних коштів, яка відображається у складі додаткового капіталу.

Що стосується Дубенського КХП, то в останні три роки в рамках досліджуваного періоду його результати стають все гірше, що характеризує це підприємство як підприємство, яке знаходиться на межі банкрутства.

Проведена оцінка ділової активності показана в табл. 3. Для Луцького КХП характерна низька дебіторська заборгованість по відношенню до Дубенського КХП, тому коефіцієнти оборотності в розрахунках значно нижчі. Цілковито очікувано, що якщо вважати близькою до оптимальної оборотність дебіторської

заборгованості у 80–100 днів, то в Луцькому і Дубенському КХП в 2015 і 2016 роках оборотність засобів в розрахунках 173–245 днів не може бути прийнята як задовільна. Відбувається уповільнення оборотності дебіторської заборгованості. В Луцькому КХП оборотність виробничих запасів за останні чотири роки мала стійку тенденцію до зменшення строку обороту з 90 до 70 днів. Це свідчить про недостатньо ефективне управління рухом виробничих запасів.

В Луцькому КХП з 2012 року кожного року уповільнювалась кредиторська заборгованість (зі 123 днів (задовільно) до 199 днів (погано)). А в Дубенському КХП цей процес уповільнення прийняв таке значення: зі 102 днів (2011 рік) до 989 днів (надзвичайно погано) в 2015 році. В 2016 році 392 дні – також дуже незадовільні показники, повернення кредиторської заборгованості приводить до цінної реакції зростання боргів через наростання штрафних санкцій банків та інших кредиторів. Все це відображається на оборотності власного капіталу.

Через недостатню величину власного капіталу в Дубенському КХП швидкість обороту капіталу була практично вдвічі вище, ніж в Луцькому КХП. Із цього можна зробити висновок, що операційний цикл в Дубенському КХП зростає в шість разів швидше, а це характеризує різке зменшення ділової активності на підприємстві. Економічну ефективність підприємств КХП відображає табл. 4.

Зниження виробництва борошна, круп, обсягу зберігання призвело до зниження обсягів реалізації та отримання грошової виручки. Одночасно зростання виробничих витрат сприяло зниженню величини отриманого прибутку. Абсолютно ясна тенденція зниження коефіцієнта рентабельності продажу, але в Дубенському КХП отримані результати свідчать про глибоку збитковість цього підприємства. Тенденція зниження економічної ефективності виробництва, властива всім КХП, дуже чітко простежується і на прикладі досліджуваних підприємств борошномельної промисловості. За роки економічних реформ відбувається погіршення показників рентабельності цих підприємств. Ці висновки відносяться і до ефективності використання капіталу. Тенденція зниження коефіцієнта рентабельності капіталу не так чітко простежується, як під час розгляду показників рентабельності

продажу і рентабельності виготовлення. Коефіцієнт рентабельності господарського майна рівний відношенню прибутку до балансу. Розгляд тенденції цього показника дає змогу зробити висновки, що його розгляд доцільний тільки за останні роки через серйозні відмінності в оцінці складових частин цього показника. Нами розглянуто чотири групи показників, які відображають економічну стійкість Луцького та Дубенського комбінатів хлібопродуктів як типових підприємств борошномельної промисловості. Це дало змогу сформулювати низку висновків про стан їх стійкості для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Для підвищення ефективності функціонування зернопереробних підприємств необхідно оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на результати їх діяльності. Основна мета оцінки впливу цих чинників полягає у розробці адекватної реакції підприємств на можливості і загрози (позитивні і негативні тенденції) з боку дії середовища. Зовнішні чинники характеризують стан об'єктів навколишнього середовища безпосередньо або опосередковано через економічні показники, що впливають на діяльність підприємств [6, с. 152–153].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, борошномельно-круп'яна галузь потребує ефективного державного регулювання шляхом створення відповідних механізмів, залучення додаткових інвестиційних ресурсів, нарощування експортного потенціалу, а також технічного та технологічного переоснащення більшості підприємств. Україна має достатній потенціал для заготовлення продовольчого зерна для виробництва борошна та круп. Незважаючи на поступове зниження рівня споживання хліба в Україні, яке спостерігається останніми роками, борошно та крупи були та залишаються стратегічно важливими продуктами.

Таким чином, механізм забезпечення економічної стійкості переробних підприємств повинен включати сукупність заходів соціально-економічного, структурно-інституційного та законодавчо-правового характеру, що забезпечують на макро, мезо- та мікрорівнях довгострокове функціонування більшості переробних підприємств АПК. За результатами аналізу загальної ситуації в борошномельній галузі з таких напрямів, як розмір ринку та темпи його зростання, чисельність підприємств в галузі, характеристика продукції, завантаже-

Таблиця 4. Економічна ефективність господарської діяльності КХП

Підприємства	Роки									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Коефіцієнт рентабельності продажу										
Луцький КХП № 2	0,35	0,29	0,11	0,16	0,12	0,11	0,08	0,023	-0,05	0,01
Дубенський КХП	0,06	0,097	0,105	0,05	0,06	0,048	0,046	0,075	-0,20	-0,12
Коефіцієнт рентабельності виробництва										
Луцький КХП №2	0,54	0,41	0,58	0,17	0,13	0,1	0,1	0,029	-0,07	0,001
Дубенський КХП	0,07	0,108	0,086	0,03	0,07	0,049	0,034	0,026	-0,19	-0,14
Коефіцієнт рентабельності капіталу										
Луцький КХП № 2	0,35	0,40	0,51	0,54	0,91	0,55	0,13	0,03	-0,58	0,01
Дубенський КХП	0,04	0,48	1,82	1,08	1,03	0,32	0,18	0,04	-0,10	-0,21
Коефіцієнт рентабельності господарського майна										
Луцький КХП № 2	0,18	0,21	0,57	0,19	0,36	0,26	0,03	0,019	-0,04	0,005
Дубенський КХП	0,14	0,31	0,29	0,05	0,20	0,09	0,12	0,015	-0,04	-0,07

Джерело: складено на основі фінансової звітності КХП

ність потужностей; рівень інтенсивності конкуренції, перспективи галузі та її привабливість, встановлено специфічні тенденції розвитку цієї галузі та фактори ризику. Серед останніх найбільш впливовою є тенден-

ція скорочення споживання борошна і, як наслідок, скорочення його виробництва та надлишок потужностей у галузі, а також високої залежності виробників борошномельної продукції від кон'юнктури ринку зерна.

1. *Food Security in Sub-Saharan Africa, IDS* / [C. Benson, E.J. Clay, R.H. Green]. – Brighton : University of Sussex, 1986. – P. 2–6.

2. *Eicher C.K. Agricultural Development in the Third World* / C.K. Eicher, J.M. Staatz (Eds.). – Baltimore : John Hopkins University Press, 1990. – 118 p.

3. *Eide W.B. Proceedings of the Agriculture / W. B. Eide // Nutrition Linkage Workshop, Virginia. – 1990. – Vol. 1. – P. 35–36.*

4. *Гуткевич С.О. Формування інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки : дис. ... докт. екон. наук* / С.О. Гуткевич ; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». – К., 2004. – 31 с.

5. *Іванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств : [монографія] / В.Л. Іванов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2005. – 268 с.*

6. *Савенко І.І. Логістичний підхід в управлінні потоками зернозберігаючих підприємств. Теоретико-правовий та методологічний аспекти : [монографія] / І.І. Савенко. – О. : Поліграф, 2008. – 272 с.*

E-mail: hudzura@gmail.com